

Ma'lumotlarni To'plash Vositalari Va Ularning Afzalliklari Va Kamchiliklari

Qochqorova Zulfizar

Farg'ona davlat universiteti, ingliz tili va adabiyoti fakulteti o'qituvchisi

Asqarova Nozima

Farg'ona davlat universiteti, ingliz tili va adabiyoti fakulteti, 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ma'lumotlarni yig'ish vositalarining afzalliklari va kamchiliklari muhokama qilinadi. Ma'lumotlarni yig'ish vositalari tadqiqotchilarga turli manbalardan ma'lumot to'plash imkonini beruvchi ya'ni tadqiqotda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu vositalarning afzalliklari katta hajmdagi ma'lumotlarni samarali to'plash qobiliyatini, standartlashtirilgan usullar orqali ma'lumotlarning aniqligini oshirish potentsialini va ma'lumotlarni yig'ish jarayonini soddalashtirish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Ushbu maqola tadqiqotchilarga o'zlarining maxsus tadqiqot ehtiyojlari uchun eng mos vositalarni tanlashda yordam berish uchun ma'lumotlar yig'ish vositalarining afzalliklari va kamchiliklari haqida izoh beradi.

Kalit so'zlar: So'rovnoma, tadqiqot, respondent, intervyu, kuzatuv jarayoni, muzokara guruhi, onlayn tahlillar.

Ma'lumotlarni yig'ish uskunalari - bu mavjud bo'lgan tizimdagi ma'lumotlarni to'plash va maqsadli ko'rsatkichlarni o'lchash jarayoni bo'lib, u dolzarb savollarga javob berish va olingan natijalarni baholash imkonini beradi. Bu so'rovlar, anketalar, intervyular, tajribalar, kuzatishlar va mavjud yozuvlar yoki ma'lumotlar manbalarini tahlil qilish kabi turli usullarni o'z ichiga olishi mumkin. Ma'lumotlarni to'plashdan maqsad tadqiqot, tahlil qilish, qaror qabul qilish va boshqa maqsadlarda foydalanish mumkin bo'lgan aniq va ishonchli ma'lumotlarni olishdir. Bu tadqiqot va tahlil jarayonida muhim qadamdir, chunki to'plangan ma'lumotlarning sifati undan olingan har qanday xulosaning haqiqiyliigi va ishonchliligiga bevosita ta'sir qiladi. Ma'lumotlarni yig'ish vositalari tadqiqotchilarga turli manbalardan ma'lumot to'plash imkonini beruvchi ya'ni tadqiqotda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu vositalarning afzalliklari katta hajmdagi ma'lumotlarni samarali to'plash qobiliyatini, standartlashtirilgan usullar orqali ma'lumotlarning aniqligini oshirish potentsialini va ma'lumotlarni yig'ish jarayonini soddalashtirish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Biroq, ma'lumotlarni yig'ish vositalari, shuningdek, to'plangan ma'lumotlarda mumkin bo'lgan noxolisliklar, maxfiylik muammolari va keng qamrovli o'qitish va texnik xizmat ko'rsatish zarurati kabi ba'zi kamchiliklarni keltirib chiqaradi.

Ma'lumotlarni yig'ish usullari birlamchi va ikkilamchi ma'lumotlarni to'plash usullari bo'lmish ikkita asosiy toifaga bo'linadi. Hali e'lon qilinmagan va hech qanday shaxs tomonidan tuzilmagan, o'zgartirilmagan, birinchi qo'l ma'lumotlari birlamchi ma'lumotlar deb nomlanadi. Boshqacha qilib aytganda, tadqiqotchilar ma'lum bir maqsad uchun birlamchi ma'lumotlarni to'plash va to'plash uchun turli xil yondashuvlardan foydalanadilar. Shunday qilib, ma'lumotlarning haqiqiyliigi, ishonchliligi, ob'ektivligi va haqiqiyliigi ikkinchi darajali ma'lumotlar turlariga nisbatan birlamchi ma'lumotlarda ko'proqdir. Tadqiqot ikkilamchi ma'lumotlar asosida o'tkazilishi mumkin bo'lsa-da,

birlamchi ma'lumotlardan foydalanmasdan ham ishonchli natijaga erishish mumkin emas. Ikkilamchi ma'lumotlar boshqalar tomonidan tuzilgan va o'zgartirilgan bo'ladi. Birlamchi manbalardan foydalanish natijalarni yaxshilashi mumkin bo'lgan yuqori sifatli ma'lumotlarni olishga yordam beradi, shuningdek, tadqiqot jarayonlari davomida kerak bo'lganda qo'shimcha ma'lumotlarni qo'shish imkoniyatiga ega bo'lasiz. Ma'lumotlarni to'plashda turli xil so'zlarni aniqlashda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin, masalan, ma'lumotlarni yig'ish sabablari, nima to'plash, ma'lumotlarni qachon yig'ish va ma'lumotlarni yig'ish usuli turi. Bu, shuningdek, qimmat yondashuv bo'lib, tadqiqot byudjetning ko'p qismini oladi va turli agentliklardan moliyalashtirish manbalarini ta'minlashni talab qiladi. Siz to'plangan ma'lumotlarning standartini ularni to'g'ri to'plash, keraksiz ma'lumotlarni yo'q qilish, shuningdek, soxta va tayyorlangan ma'lumotlarni ishlatmaslik orqali ta'minlashingiz kerak. Birlamchi ma'lumotlarga erishish uchun tajribalar, so'rovlar, intervyular va anketalar kabi turli manbalardan foydalanish mumkin.

Ikkilamchi ma'lumotlar - nashr etilgan manbalardan to'plangan ma'lumotlar, ya'ni ma'lumotlar allaqachon boshqa birov tomonidan boshqa sababga ko'ra to'plangan va tadqiqotda boshqa maqsadlarda ham ishlatilishi mumkin. Barcha maqolalarda adabiyotlarni ko'rib chiqish bo'limi ikkilamchi ma'lumotlar manbalariga asoslanadi. Shunday qilib, ikkilamchi ma'lumotlar tadqiqotning muhim qismi bo'lib, o'tmishdagi tadqiqotlardan ma'lumot olish uchun asos sifatida yordam beradi. Ikkilamchi ma'lumotlarni yig'ish usullari va ularning afzallik va kamchiliklari:

1. So'rovnomalar:

Afzalliklar: So'rovnomalar, tadqiqotchilarga bir vaqtning o'zida keng doiradagi auditoriyadan katta miqdorda ma'lumot to'plash imkonini beradi. Ular osongina tarqatilib, masofaviy ravishda ishlab chiqilishi va to'liq bajarilishi mumkin, bu tadqiqotchilar va qatnashuvchilar uchun ham qulayliklarga ega. So'rovnomalar ham standartlashtirilgan va tuzilgan ma'lumot beradi, bu esa tahlil va solishtirishni osonlashtiradi.

Kamchiliklar: Cheklangan javob variantlari: so'rovnoma tadqiqotchilari oldindan tuzilgan javoblar bilan qatnashuvchining batafsil javob berishlarini cheklab qo'yishlari mumkin, bu esa noaniqliklarni kiritishi mumkin. Qatnashuvchilar har doim haqiqiy yoki to'g'ri javoblarni taqdim etmasliklari ya'ni o'zlarining haqiqiy fikrlari yoki xatti-harakatlaridan ko'ra ijtimoiy jihatdan kerakli deb hisoblangan javobni berishlari mumkin, bu esa ma'lumot sifati bilan bog'liq muammo yaratishi mumkin.

2. Intervyular:

Afzalliklar: Intervyular ma'lumotlarni to'liq tafsilotli va sifatli usul bilan to'plash imkonini beradi. Ular savollar va munozaralar orqali qatnashuvchining tajribasi, ko'nikmalari va bilimlarini chuqurroq o'rganishga imkon beradi. Intervyular batafsil tushuntirish va takroriy savollar imkonini beradi, bu esa tadqiqotchilarga qatnashuvchilarning ko'rsatmalari va tajribalari haqida tafsilotli tushunish imkonini beradi.

Kamchiliklar: ko'p hollarda intervyular vaqt va resurslarni talab qiladi. Ularni tashkil qilish uchun respondentning jadvaliga mos vaqt tanlash, ma'lumotlarni saralash va tahlil qilish yo'lga qo'yish zarur. Bundan tashqari tadqiqotchining noto'g'ri yoki qo'pol munosabati intervyu jarayonida bir qancha muammolarni tug'dirishi mumkin.

3. Kuzatuv jarayoni:

Afzalliklar: Kuzatuv jarayoni, to'g'ridan-to'g'ri qatnashuvchilarning tabiatdagi harakatlarini tomosha qilish va yozishni o'z ichiga oladi. Ushbu usul birinchi qo'llaniladigan va obyektiv ma'lumotlarni taqdim etadi, bu esa tadqiqotchilarga haqiqiy vaqtda ma'lumotlarni to'plash va qatnashuvchilarning harakatlarini va aloqalarini tushunish imkonini beradi. Ushbu jarayon, tadqiqotchilarga boshqa tadqiqot usullari orqali muloqot qilib bo'lmaydigan, og'zaki bo'lmagan belgilar, imo-ishoralar va ifodalarni samarali qo'lga kiritish imkonini beradi.

Kamchiliklar: kuzatuv jarayoni ham o'z o'rnida ba'zi cheklovlarga ega bo'lishi mumkin. Ya'ni kuzatuvchilarning shaxsiy e'tiqodlari, qarashlari va tajribalari kuzatishlarga ta'sir qilishi mumkin,

bu esa ma'lumotlarning noaniq yoki chalkash ravishda to'planishiga olib keladi. Ba'zi hollarda kuzatuvchining mavjudligi shaxslar yoki guruhlarning tabiiy xatti-harakatlarini o'zgartirishi mumkin, bu ularning odatiy harakatlarini ifodalamaydigan sun'iy yoki o'zgartirilgan xatti-harakatlarga olib keladi.

4. Munozara guruhi:

Afzalliklar: Munozara guruhi, ma'lum bir mavzuga oid yo'nalishda ishtirokchilarga guruh sharoitida o'z fikrlari, e'tiqodlari va munosabtlarini ifoda etish imkoniyatini beradi. Ushbu usul guruhlarning o'zaro munozaralari va aloqalarini kuchaytiradi, va turli qarashlarni o'z ichiga oladi. Bu turdagi munozaralar oddiy intervyularda paydo bo'lmaydigan tushuntirishlarini va natijalarini aniqlaydi. Yana bir afzalliklardan biri guruh ishtirokchilari bir-birlarining g'oyalari asosida yangi dinamik va interaktiv muhitni yaratib, munozaralar va tanqidiy fikrlash orqali yangi tushunchalarni yaratishadi.

Kamchiliklar: Munozara guruhda muayyan ishtirokchilarning ustunlik qilishi boshqa qatnashuvchilarning o'z fikrlarini bildirishga to'sqinlik qilishi mumkin. Bu esa ishtirokchilar o'zlarining haqiqiy fikrlari va takliflarini ifodalash o'rniga, guruhning fikriga moslashishga majbur bo'lishlariga olib keladi. .

5. Ijtimoiy tarmoqni monitoring qilish:

Afzalliklar: Hozirgi kunda, ijtimoiy tarmoq platformalari, onlayn ma'lumot to'plash uchun muhim vositalardan biri hisoblanadi. Ushbu usul tadqiqotchilarga muayyan vaqtda ma'lumotlarni to'plash va umumiy fikrlarni, hissiyotlarni va tendensiyalarni tahlil qilishga imkon beradi. Onlayn tahlil vositalari odatda ma'lumotlarni to'plashning an'anaviy usullariga qaraganda ancha tejamkor, chunki ular qog'ozga asoslangan so'rovlar yoki shaxsan ma'lumotlarni yig'ish harakatlariga ehtiyojni yo'q qiladi. Onlayn tahlil platformalari yordamida ma'lumotlarga internet tarmog'iga ulangan holda, istalgan joyda kirish va kerakli ma'lumotlarni olish mumkin

Kamchiliklar: Ma'lumotlar maxfiyligi va xavfsizligi bilan bog'liq muammolar: Onlayn tahlillar maxfiylik va xavfsizlik masalalarini ko'taradi, chunki foydalanuvchi ma'lumotlari ruxsatsiz kirish yoki ma'lumotlarning buzilishi va o'g'irlanishiga sababchi bo'lishi mumkin. Bu esa o'z-o'zidan mualliflik huquqi buzilishga olib keladi. Ma'lumotlarning aniqligi: onlayn tahlillar orqali noto'g'ri yoki noxolis ma'lumotlarni yig'ish xavfi mavjud, chunki to'plangan ma'lumotlarning haqiqiyligini tekshirish qiyin bo'lishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ma'lumotlar yig'ish vositalari juda ko'p afzalliklarga ega bo'lsa-da, tadqiqotchilar uchun ma'lumotlarni yig'ish strategiyasini amalga oshirishdan oldin ushbu usullarning afzallik va kamchiliklarni diqqat bilan o'rganish muhimdir. Tanlangan vosita tadqiqotning o'ziga xos ehtiyojlariga javob berishi va ma'lumotlar maxfiyligi va xavfsizlik qoidalariga rioya qilishiga ishonch hosil qilish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hameed Taherdoost. Data Collection Method and Tools for Research. Step-by-Step guide. International Journal of Academic Research in Management (IJARM) 2021
2. Wright S, O'Brien BC, Nimmon L, Law M, Mylopoulos M. Research design considerations. J Grad Med Educ. 2016; 8 1: 97– 98. [PMC free article] [PubMed] [Google Scholar]
3. Nigel Simister Basic tools for data collection
4. Kochkorova, Z. (2023). TRANSLATOLOGICAL PROBLEMS AT WORD LEVEL. В АCADEMIC RESEARCH IN MODERN SCIENCE (Т. 2, Выпуск 23, сс. 39–43). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10006480>
5. Qochqorova, Z. (2023). FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNI TARJIMA QILISH MUAMMOLARI. Ilm-fan va ta'lim, 1(11).

6. Mirzayev, A., & Oripova, S. (2022). COMMUNICATIVE METHOD–A NEW APPROACH IN THE PRACTICE OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE. *Science and innovation*, 1(B6), 778-783.
7. ZULFIZAR, K. (2023). PAREMIOLOGICAL UNITS AS THE REPRESENTATIVES OF A CONCEPT. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 10(10), 183-187.
8. Qochqorova, Z. A. (2023). Comparative Study of Paremiological Units that Represent the Concept of" Wedding" in Different Systematic Languages. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 2(10), 580-584.